



МАРТІН  
ЕМІС

СТРІЛА  
ЧАСУ,  
АБО  
ПРИРОДА  
ЗЛОЧИНУ

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ БЕСТСЕЛЕР

MARTIN  
AMIS

TIME'S  
ARROW  
OR  
THE NATURE  
OF THE OFFENCE

*A Novel*

МАРТІН  
ЕМІС

СТРІЛА  
ЧАСУ,  
АБО  
ПРИРОДА  
ЗЛОЧИНУ

*Роман*

ХАРКІВ  **КЛУБ**  
**2020**  **СІМЕЙНОГО**  
**ДОЗВІЛЛЯ**

УДК 821.111  
Е55



Жодну з частин цього видання  
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі  
без письмового дозволу видавництва

Перекладено за виданням:  
Amis M. *Time's Arrow: Or the Nature of the Offense* /  
Martin Amis. — London : Vintage, 2003. — 176 p.

Переклад з англійської *Леся Герасимчука*

*Обережно! Ненормативна лексика!*

Дизайнер обкладинки *Аліна Белякова*

ISBN 978-617-12-7705-2 (PDF)  
ISBN 978-617-12-7438-9  
ISBN 978-0-099-45535-6 (англ.)

- © Martin Amis, 1991
- © Depositphotos.com / OSO-RIOartist, tommasolizzul, Alexey\_M, обкладинка, 2020
- © Hemiro Ltd, видання українською мовою, 2020
- © Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2020

*Присвячується Саллі*



# Частина перша

## 1

Як дбаєте, так і маєте

Я подався вперед — прокинувся з непробудного сну — і побачив довкола *лікарів...* американських лікарів: я відчував їхній ледь стримуваний натиск, волохаті тіла і бридкий доторк страшних рук — сильних, чистих і ароматних рук лікарів. Мене спаралізувало, але з'ясувалося, що очима я рухати можу. Принаймні очі рухалися. Лікарі, схоже, користувалися моєю безпорадністю. Я відчував, що вони обговорюють мій стан, але більше теревеняють про всячину, аби згаяти час, — про свої хобі тощо. І спливла думка, спонтанна й напрочуд чітка, цілком сформована та усталена: як же я ненавиджу лікарів! Будь-яких лікарів. Усіх лікарів. Пригадуєте єврейський анекдот про те, як розпачлива літня жінка біжить берегом моря: «Допоможіть! Мій

син — лікар — тоне»? Здається, смішно. Смішна, гадаю, її гордість — вона сильніша за любов. Але з якого дива пишаються самі діти-лікарі (може, до речі, цього варто соромитися, ба навіть жахатися): порання з бацилами і трихінелами, травмами і змертвінням, їхній огидний лексикон і огидні аксесуари (закривавлений гумовий фартух, що висить на кілочку)? Лікарі — воротарі життя. Чому хтось мав би хотіти стати таким?

Певна річ, лікарі довкола мого ліжка у відпочинковій одежі темніли засмагою самовпевненості та чуттям одностайності, яке виникає завдяки згуртованості. У своєму стані я міг би визнати їхні манери образливо недбалими. Але мені додавав певності несмак цих лікарів, атлетів і бодібілдерів, самовпевнених експертів — маю на увазі їхню безжальну гонитву за гарним життям. Принаймні гарне життя краще за негарне. Воно охоплює віндсерфінг, наприклад, вигідні пропозиції ф'ючерсів, стрільбу з лука, дельтапланеризм і вишукані обіди. Уві сні я бачив... Ні, не так. Скажу інакше: над темрявою, з якої я щойно вималювався, панувала незнайома чоловіча постать з некерованою аурою, котра поєднувала красу, жах, любов, розпусність, а понад усе — владність. На цій чоловічій постаті чи сутності



начебто була біла одіж (сяяв покрохмалений лікарський халат). І чорні чоботи. І якась посмішечка. Гадаю, це зображення було негативною копією лікаря номер один — у чорному тренувальному костюмі та кедах із п'ятковим стабілізатором. З виразом задоволення на обличчі він кивав на мої груди.

Час годі було відстежити, бо він увесь пішов на боротьбу з ліжком, схожим на пастку чи вовківню, вкриту сітками, і на відчуття початку жахливої подорожі до якоїсь страшної таємниці. А до чого таємниці? Вона пов'язана з ним — з найгіршою людиною в найгіршому місці у найгірший час. До мене помітно поверталися сили. Туди-сюди вешталися мої лікарі з важкими руками і важким диханням. Ішли й поверталися, щоб помилуватися новим моїм скигленням і бульканням, видовищним смиканням, атлетичними поштовхами. Часто на чарівне неспання залишалася лиш медсестра. Її кремовий формений одяг похрускував, і в цьому звуці зосереджувались і вся моя млість, і всі надії. На тоді мені було вже значно ліпше, я почувався якнайкраще. Як ніколи. Відчуття з усіма їхніми розкошами повернулися спочатку до лівого боку (раптово), потім до правого (з утішною непомітністю). Я навіть здобувся на похвалу від медсестри за те, що

зміг більш-менш самостійно вигнути спину, коли вона підкладала мені судно... Тож лежав я тихо і радів, до зловісної години... і санітарів. Лікарям-гольфістам я ще дав би раду, як і недипломованій медсестрі. Але потім з'явилися санітари і застосували електрошок і кисневу терапію. Їх було троє. Вони не панькалися. Увірвалися до палати, згребли мене разом із одягом і витягли до саду. Достоту так. Тоді приклали мені до грудей два дроти, схожі на телефонні, з притиском на кінцях (розжарених до білого гарту). Врешті-решт, перш ніж піти, один із санітарів поцілував мене. Здається, я знаю, як називається такий поцілунок. Його називають поцілунком життя. Після цього я, либонь, зомлів.

Опритомнів я, коли ніби щось луснуло у вухах, свідомий цілковитої самотності, охоплений почуттями любові й захвату до великого млявого тіла, в якому я перебував і яке зараз, схилившись понад грядкою троянд, знехотя займалося поправлянням підв'язки ломиносу на дерев'яній стіні. Велике тіло не квапилось, але робило все до ладу, бо знало свою справу. Мені кортіло розпружитись і роздивитися сад. Але щось не спрацювало: тіло, у якому я перебуваю, не підкоряється моїй волі. Я кажу: «Роздивись довкруг». Однак шия не слухається. Очі

також своє роблять. Це що, серйозно? З нами все гаразд? Я не запанікував. Я задовольнявся бічним зором, що ненабагато гірший. Я бачив, як кручені рослини падали й тремтіли, як пульс або як тихе биття крові в скронях. Повсюди бліда зелень, смугаста і рельєфна у блідому світлі, — як американські гроші. Я порався там, поки не потемніло. Реманент кинув у сараї. Стривайте. Чому я вертаюсь до будинку задом наперед? Чекайте. Це вечірня чи ранкова напівтемрява? Що, власне... що за чим має йти у моїй подорожі? Які діють правила? Чому птахи співають так дивно? Куди я прямую?

Хай там як, сяка-така рутинна встановилася. Здається, я звикаю до свого нового стану.

Я живу тут, в Америці поштових скриньок і білизняних мотузок, невинній Америці, чемній Америці, на ринку народів, яка задає усім основний колір і спирається на засади «Якщо вам добре, то й мені добре». Мене, звісно, звуть Тод Френдлі. Тод Т. Френдлі. Я тут: усередині в «Днях салату», біля крамниці «Металеві вироби Генка», на клапті газону біля «білого дому» — груди випнув, руки в боки, щось типу «хо-хо-хо». Отакий я чувак. Я тут: у продуктовому магазині, на пошті, з неодмінними

«привіт», «бувай» і «добре-добре». Але насправді говорять не так. А ось як:

— Ербод, ербод, — вітається аптекарка.

— Ербод, — відповідаю. — Ив а?

— Індогоьс ив кя?

— Мм, — каже вона, розпаковуючи мій лосьйон для волосся.

Виходжу, задкуючи, торкаючись капелюха. Вимовляю слова мляво, як і все інше роблю. Щиро кажучи, не відразу второпав, що жалюгідне цвірінкання, яке долинає зусбіч, — людська говірка. Гай-гай, навіть горобці та жайворонки звучать пристойніше. З цікавості перекладаю ці людські трелі. Призвичаївся швидко. Опанував цю мову так, що можу говорити нею уві сні. Зрештою, є ще одна мова, друга мова у Тода в голові. Іноді й сни у нас цією мовою.

І ось ми рушаємо в класному капелюсі й стильних черевиках, із «Газетт» під пахвою повз коротенькі під'їздні доріжки (ЗАСЕЛЕНО ЩІЛЬНО) і поштові скриньки (Веллс, Коен, Резіка, Мелігру, Клодзінські, Шерінг-Кальбаум і невідь-хто ще), тиху амбітність домоволодінь («Поважайте права господаря»), напаковані дітьми автобуси з жовтим знаком «ОБЕРЕЖНО — ДІТИ» і чорний силует

квапливого хлопчиська зі шкільним ранцем без ручки. (Певна річ, він не дивиться, куди йде. Біжить та й годі. Обличчя, очі дивляться вниз. На машини не звертає уваги — усі сили віддає рухові.) Коли повз мене в мінімаркеті пробігають такі діти, я дружньо куйовджу їм волосся. Тод Френдлі. Мені не доступні його думки, але зрозумілі його емоції. Я — крокодил у річці, що повниться його чуттями. А знаєте що? Кожен погляд, кожна пара очей, що, оцінюючи, примружується, щось у ньому будить, і я відчуваю напад страху і сорому. Це те, до чого я йду? А страх Тода, коли я спиняюсь і аналізую його, справді жахає. Він нез'ясовний. Яюсь пов'язаний із його каліцтвом. Хто міг це вчинити? Як йому уникнути цього?

Дивись-но. Ми молодіємо. Молодіємо. Почуваємось на силі. Навіть *ростемо*. Яюсь я не зовсім упізнаю наш світ. Усе ніби знайоме, але непевне. Ненадійне. Це світ помилок, діаметрально протилежних помилок. Усі люди теж молодіють, але їх це не цікавить, як і Тода. Вони не вважають це нелогічним і дещо огидним, на відміну від мене. Я безсилий і не можу ні на що вплинути. Я не можу вважатися винятком. А в інших людей теж усередині хтось сидить — пасажир або паразит, як я?

Щасливці. Закладаюся, вони й сни бачать не такі, як ми. Постають у білому халаті й чорних чоботах. За нею — заметіль і сльота, як буря людських душ.

Щодня, покінчивши з «Газетт», ми з Тодом відносимо її до кіоску. Я стежу за датами. Змінюються вони так. Слідом за 2 жовтня йде 1 жовтня. Після 1 жовтня — 30 вересня. Як це розуміти?.. Кажуть, у божевільних у голові або кіно, або театральний кін: там вони порядкують, лаштунки ставлять і живуть. Але Тод цілком здоровий і не один у своєму світі. Тільки мені здається, що фільм прокручується у зворотний бік.

Я — не простачисько.

Наприклад, виявляється, я володію певним обсягом абстрактної інформації, загальних відомостей, якщо хочете.  $E = mc^2$ . Швидкість світла — 186 000 миль на секунду. А це чимало. Усесвіт скінченний, але безмежний. Знаю планети: Меркурій, Венера, Земля, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран, Нептун, Плутон — бідний Плутон, температура нижча від нуля, нижча за норму, увесь із льоду й каменю, розташований далеко від тепла і світла. Життя — не з медом. Він хитається і крутиться. Трохи виростає — трохи програє. Так на так виходить.